

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 384/2023-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a 2. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpených advokátskou kanceláriou CHOCHOLAK & ČESLA s. r. o., Krmanova 6, Košice, IČO 36 857 416, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Peter Česla, proti tretiemu výroku uznesenia Okresného súdu Rožňava č. k. 9 Cb 5/2020-469 z 24. februára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. mája 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) tretím výrokom (ďalej aj „napadnutý výrok“) uznesenia Okresného súdu Rožňava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 9 Cb 5/2020-469 z 24. februára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovatelia tiež navrhujú zrušiť napadnutý výrok napadnutého uznesenia a vrátiť vec okresnému súdu na ďalšie konanie alebo alternatívne zmeniť napadnutý výrok napadnutého uznesenia tak, že odopretie výpovede sťažovateľa v 2. rade je dôvodné. Okrem toho si sťažovatelia uplatnili aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej pripojených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

2.1. Proti sťažovateľom ako žalovaným je vedené civilné konanie (pôvodne vedené iba proti sťažovateľovi v 1. rade, pozn.), v ktorom sa žalobca domáha vydania vecí špecifikovaných v žalobe. Popri tomto civilnom súdnom konaní je vedené aj trestné stíhanie pre zločin sprenevery, ktoré súvisí s predmetným civilným konaním. Sťažovateľ v 1. rade podaním doručeným okresnému

súdu 16. januára 2023 podal návrh na prerušenie konania do času skončenia súvisiaceho trestného stíhania a zároveň predložil odoprenie výpovede sťažovateľa v 2. rade a svedka [REDACTED]. Protistrana v predmetnom civilnom konaní s prerušením konania nesúhlasila a zároveň navrhla, aby do predmetného civilného konania pristúpil ako žalovaný v 2. rade [REDACTED] (t. j. sťažovateľ v 2. rade).

2.2. Okresný súd o týchto návrhoch rozhodol napadnutým uznesením tak, že návrhu žalovaného na prerušenie konania nevyhovel (I. výrok), pripustil, aby do konania na strane žalovaných pristúpil sťažovateľ v 2. rade (II. výrok), a vyslovil, že odopretie výpovede sťažovateľa v 2. rade je nedôvodné (III. výrok).

3. Predmetom ústavnej sťažnosti sťažovateľov je iba tretí výrok napadnutého uznesenia, pričom v poučení okresný súd uviedol, že proti III. výroku napadnutého uznesenia odvolanie nie je prípustné v zmysle § 237 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“).

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Sťažovatelia tvrdia, že okresný súd sa žiadnym spôsobom nevysporiadal s odôvodnením, prečo sťažovateľ v 2. rade v predmetnom civilnom konaní odmietol vypovedať, t. j. z dôvodu vedenia súbežného trestného stíhania, pretože by si teoreticky mohol spôsobiť nebezpečenstvo trestného stíhania. Okresný súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sťažovateľ v 2. rade má byť v konaní vypočutý ako strana sporu, a nie ako svedok. Vzťahuje sa teda na neho § 195 CSP, a nie § 201 CSP o možnosti odopretia výpovede svedka. Sťažovatelia tvrdili, že ak sa okresný súd nevysporiadal s hlavným argumentom sťažovateľa v 2. rade (nebezpečenstvo trestného stíhania), svoje rozhodnutie odôvodnil nedostatočne a v konečnom dôsledku porušil čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Okrem toho sťažovatelia poukázali na obsah čl. 47 ods. 1 ústavy, podľa ktorého má každý právo odoprieť výpoveď, ak by ňou spôsobil nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkej osobe. Napadnutým výrokom napadnutého uznesenia preto mal okresný súd porušiť aj čl. 47 ods. 1 ústavy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie práva odoprieť výpoveď (čl. 47 ods. 1 ústavy) napadnutým výrokom napadnutého uznesenia okresného súdu.

7. Pri predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

K aktívnej vecnej legitímácii sťažovateľa v 1. rade:

8. Predmetom ústavnej sťažnosti je výrok napadnutého uznesenia, ktorým okresný súd posúdil ako nedôvodné písomné vyhlásenie sťažovateľa v 2. rade adresované okresnému súdu, ktoré sa týka jeho neochoty vypovedať v predmetnom civilnom súdnom konaní z dôvodu, že by si svojou výpoveďou mohol privodiť nebezpečenstvo trestného stíhania. Sťažovatelia v odôvodnení svojej ústavnej sťažnosti žiadnym spôsobom nevysvetlili, akým spôsobom mohla táto okolnosť ohroziť označené práva vo vzťahu k sťažovateľovi v 1. rade.

9. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť týkajúca sa sťažovateľa v 1. rade podala osoba, ktorá nie je oprávnenou na jej podanie, a preto ju pri predbežnom prerokovaní odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. e) zákona o ústavnom súde.

K opodstatnenosti označených práv vo vzťahu k sťažovateľovi v 2. rade:

10. Okresný súd v napadnutom uznesení v rámci odôvodnenia napadnutého výroku poukázal na to, že domáhať sa práva odoprieť výpoveď podľa čl. 47 ods. 1 ústavy možno s ohľadom na čl. 51 ods. 1 ústavy len v medziach zákonov. Uvedeným zákonom v danom prípade je Civilný sporový poriadok a okresný súd zdôraznením rozdielu medzi § 195 CSP a § 201 CSP dospel k záveru, že strana sporu nemôže odoprieť výpoveď ako svedok. Okrem toho okresný súd poukázal aj na to, že sťažovateľ v 2. rade už vypovedal v súbežne vedenom prípravnom konaní trestného stíhania, a aj preto považoval jeho odopretie výpovede v civilnom konaní za nedôvodné.

11. Už uvedený záver okresného súdu je nesprávny, pretože právo odoprieť výpoveď podľa čl. 47 ods. 1 ústavy nepodlieha obmedzeniu čl. 51 ods. 1 ústavy. Článok 51 ods. 1 ústavy obsahuje uzavretý výpočet práv (článkov ústavy), ktorých sa možno domáhať len v medziach príslušných zákonov a čl. 47 ústavy v tomto uzavretom výpočte nie je zahrnutý. Teda čl. 47 ods. 1 je priamo aplikovateľný aj v civilnom súdnom konaní, a preto aj keď odkaz na skutočnosť, že sťažovateľ v 2. rade už vypovedal v súbežnom prípravnom konaní trestného konania, má určité meritum, záver týkajúci sa toho, že strana v konaní na rozdiel od svedka nemôže odoprieť výpoveď z dôvodu nebezpečenstva trestného stíhania, v tomto prípade neobstojí. Paradoxne okresný súd sa celkom zjavne zaoberal hlavným argumentom sťažovateľa v 2. rade (napriek jeho tvrdeniu v ústavnej sťažnosti, pozn.), ktorým podoprel oznámenie o odopretí svojej výpovede, ale toto jeho odôvodnenie bolo založené na nesprávnej aplikácii čl. 47 ods. 1 ústavy a súvisiacich ustanovení.

12. Napriek tomu toto pochybenie okresného súdu nebolo spôsobilé porušiť právo na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces sťažovateľa v 2. rade a ani jeho právo odoprieť výpoveď. Rozhodovanie súdu o odopretí výpovede je dôležité iba z hľadiska procesnej ekonomiky, to znamená, že je dôležité pre súd, aby nenaplánoval pojednávanie, na ktoré by predvolal iba osoby, ktoré by eventuálne odmietli vypovedať (čím by sa to pojednávanie v konečnom dôsledku zmarilo). Ako ústavný súd už uviedol, právo podľa čl. 47 ods. 1 ústavy je priamo aplikovateľné a nič na tom nemení ani napadnutý výrok napadnutého uznesenia okresného súdu. Tento napadnutý výrok neznamena, že sťažovateľ v 2. rade na pojednávaní musí vypovedať, ale iba to, že ak by zotrval na svojom postoji a odmietol by vypovedať pre nebezpečenstvo trestného stíhania (a aj takýto postoj má pre konajúci súd v civilnom sporovom konaní určitú výpovednú hodnotu, pozn.), okresný

súd by mu mohol uložiť poriadkovú pokutu. Vzhľadom na už uvedené je ústavná sťažnosť sťažovateľa v 2. rade podaná predčasne.

13. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia obsiahnuté v rámci základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru by v tomto kontexte mohlo byť porušené až konečným rozhodnutím o poriadkovej pokute, pričom v čase podania ústavnej sťažnosti nebolo možné ani odhadnúť, či okresný súd skutočne takéto rozhodnutie o poriadkovej pokute vydá.

14. Ústavný súd zdôrazňuje, že jeho právomoc je vybudovaná na zásade prieskumu vecí právoplatne skončených, ktorých eventuálnu protiústavnosť už nemožno zhojiť inými procesnými prostriedkami, resp. už nie je možná náprava iným spôsobom. Teda právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Ústavná sťažnosť nemá byť podávaná z dôvodu „procesnej opatrnosti“ fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ale až vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže reálne domôcť ochrany svojich práv u ostatných orgánov verejnej moci. Postavenie ústavného súdu tak možno obrazne prirovnať k „záchrannej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hroziacej ujmy, teda zabránenie porušeniu ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci.

16. Ústavná sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ v 2. rade namietal porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým výrokom napadnutého uznesenia okresného súdu, bola podaná predčasne, pretože v kontexte skutkového stavu predmetného prípadu ústavný súd uzavrel, že sťažovateľ v 2. rade by sa porušenia svojho práva na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia mohol domáhať až proti konečnému rozhodnutiu o poriadkovej pokute, ktoré by nadviazovalo na napadnutý výrok napadnutého uznesenia okresného súdu. Ústavný súd ešte dodáva, že už uvedené závery nebránia okresnému súdu (ak to bude považovať vzhľadom na okolnosti prípadu za potrebné), aby v nadväznosti na napadnutý výrok napadnutého uznesenia uložil sťažovateľovi v 2. rade poriadkovú pokutu, pokiaľ tento odmietne vypovedať (po posúdení dôvodnosti tohto odmietnutia v rámci okolností prípadu). Ústavný súd iba prízvukuje, že uloženie takejto poriadkovej pokuty na základe záveru, že strana v konaní nemá právo odoprieť výpoveď ako svedok podľa § 201 CSP, by nebolo ústavne konformné.

17. Navyše ak je právo podľa čl. 47 ods. 1 ústavy priamo aplikovateľné a žiadne procesné rozhodnutie okresného súdu ho nemôže obmedziť, možnosť jeho porušenia v civilnom sporovom konaní napadnutým výrokom napadnutého uznesenia okresného súdu prakticky neexistuje (ibaže by sťažovateľ o tomto svojom práve nevedel, bolo by mu zatajené a jeho výpoveď by viedla k jeho trestnému obvineniu, čo ale vzhľadom na okolnosti v tomto prípade neprichádza do úvahy, pretože sťažovateľ v 2. rade očividne vie o svojom práve odmietnuť výpoveď, pozn.).

18. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07), prípadne z iných dôvodov.

19. Pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi napadnutým výrokom napadnutého uznesenia a právom podľa čl. 47 ods. 1 ústavy ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v 2. rade v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú. V časti, ktorou sťažovateľ v 2. rade namietal porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým výrokom napadnutého uznesenia okresného súdu, ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť pre jej neprípustnosť ako predčasne podanú, t. j. podľa § 132 ods. 2 a § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

20. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku bolo už bez právneho významu rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľov, ako ich špecifikovali v petite svojej ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. augusta 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu